

Nr 49

Utlåtande i anledning av motioner om bättre möjligheter till rörelseträning för åldringar och rörelsehindrade.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 126 av fru *Elvy Olsson* och fröken *Pehrsson* samt II: 138 av fru *Nilsson m. fl.* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående förbättrade möjligheter för åldringar och rörelsehindrade att erhålla rörelseträning i enlighet med vad i motionerna anförts.

Motionärerna framhåller att handikapputredningen visat på behov av omfattande åtgärder inom handikappvården, bl. a. är de handikappades rörelseträning eftersatt. Framför allt reumatikerna men även många åldringar har stort behov av sådan träning. Goda insatser på området har gjorts av Riksföreningen mot reumatism. Den har inriktat sin verksamhet på landsbygdens och de mindre tätorternas befolkning. Ambulerande behandlingsenheter, envar bemannad med två sjukgymnaster, stationernas ca tre månader i en mindre ort där den ena sjukgymnasten har fast mottagning, medan den andra behandlar patienterna i hemmen.

Det är naturligtvis bäst om behandlingen kan ges av en legitimerad sjukgymnast, men det behövs även annan personal som är i stånd att ge enklare rörelseträning, och sådan personal bör därför utbildas. Huvudmannaskapet för utbildningen bör ligga hos landstingen, men det är angeläget att statsmakterna vidtar stimulerande åtgärder. Statsmakterna bör också utfärda riktlinjer för verksamheten.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion I: 126.

Remissyttranden

Över motionerna har yttrande inhämtats från socialstyrelsen, statens handikappråd, Svenska landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Socialstyrelsen framhåller vikten av att mera kvalificerad rörelsebehandling utföres av sjukgymnaster efter läkarremiss. Eftersom det råder brist på sjukgymnaster är det viktigt, att även andra personer som har kontakt med rörelsehindrade patienter medverkar vid sådan behandling. Denna personal måste alltid arbeta under ledning av en sjukgymnast. Inom sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI) har nyligen påbörjats en utredning rörande sjukgymnasternas verksamhetsområde. Behovet av hjälppersonal torde aktualiseras i denna utredning. Styrelsen anser därför inte att behov föreligger av ytterligare utredning.

Statens handikappråd understryker att behovet av en kontinuerlig rörelseträning är mycket stort för många rörelsehindrade för att deras fysiska status skall kunna

förbättras eller för undvikande av en försämring av densamma. Möjligheten att erhålla rörelseträning är dock mycket begränsad, vilket till stor del beror på brist på legitimerade sjukgymnaster. Det behövs krafttag från samhällets sida för att häva denna brist. Många rörelsehindrade har behov av kvalificerad sjukgymnastik, men många har även behov av en enklare form av rörelseträning under viss ledning för att förbättra eller upprätthålla vissa fysiska funktioner. Detta gäller även grupper som synskadade, diabetiker, psoriasis och psykiskt utvecklingsstörda. På detta område bör vanliga gymnastiklärare och gymnastikledare kunna göra en insats.

Vidare anförs i handikapprådets yttrande.

I Östergötlands län t. ex. har man sedan några år bedrivit särskild verksamhet för utvecklingsstörda, inte minst sådana med rörelsehinder. Här har den ordinarie vårdpersonalen fått lära sig vissa enklare rörelseövningar som de i den dagliga vården kan hjälpa de rörelsehindrade med. »Rörelseinstruktionskurserna» har letts av legitimerad sjukgymnast som även hela tiden haft överinseende och ansvar för den träning som personalen gett. Erfarenheterna av den rörelseträning som personalen lämnar är mycket positiva.

Handikapprådet har till sitt yttrande fogat en skrivelse från *Riksföreningen mot reumatism*. Riksföreningen anför bl. a. följande.

Riksföreningen mot Reumatism har sedan 1964 en ambulerande sjukgymnastisk verksamhet på i första hand glesorter. Under de år som verksamheten bedrivits har vi sett, att det verkligen föreligger ett stort behov av sjukgymnaster på glesorter. På många orter har människorna varken sett eller hört talas om sjukgymnaster och ännu mindre fått sjukgymnastisk behandling. På många vårdhem och ålderdomshem finns det människor som sedan många år varit bundna vid sängen, men som efter en kortare tids rörelseträning kan börja gå igen. Liksom motionärerna anför så är behandling av en legitimerad sjukgymnast bästa formen och detta skall naturligtvis eftersträvas. Men man får inte bortse ifrån att många, kanske först och främst åldringar, endast behöver en enklare rörelseträning och kravet på en legitimerad sjukgymnast är då icke ovillkorligt. Förslagsvis skulle man kunna tänka sig, att hemsamariterna under sin utbildning får instruktioner av legitimerade sjukgymnaster för enklare rörelseövningar.

Eftersom hemsamariter anställs av kommunerna bör enligt riksföreningen en samordning mellan landstingen och de kommunala myndigheterna ske vid utbildning av s. k. rörelsesamariter.

Svenska landstingsförbundet framhåller att sjukvårdshuvudmännens insatser på långtidsvårdens och handikappvårdens område under senare år alltmär inriktats på öppna vårdformer. Motsvarande förhållande gäller även för den primärkommunala sociala åldringsvården och servicen till de handikappade. Landstingsförbundet och Kommunförbundet har nyligen utfärdat en gemensam rekommendation om samordnad åldringsvård-långtidsvård. Riksföreningens mot reumatism sjukgymnastiska verksamhet finansieras genom bidrag från landstingen. Bristen på vårdpersonal gör emellertid att landstingen inte kunnat fullfölja ambitionerna till allt större insatser i den öppna vården.

För att få till stånd en ökad utbildning av sjukgymnaster gjorde Landstingsförbundet i mars 1966 en framställning till skolöverstyrelsen. Förbundet har även påbörjat ett utredningsarbete, bl. a. syftande till att skapa ytterligare underlag för bedömning av utbildningsbehovet. I anslutning härtill har även frågan om utbildning av hjälppersonal till sjukgymnaster tagits upp.

Landstingsförbundet nämner vidare att utbildning av s. k. rörelsesamariter på försök påbörjats på enstaka håll i landet. Utbildningen, som utgör en påbyggnadskurs för hemsamariter, synes i stort motsvara den utbildning för enklare former av rörelseträning som åsyftas i motionerna.

Förbundet framhåller avslutningsvis att utbildningen av vårdyrkespersonal får en helt ny utformning då den nya gymnasieskolan införs år 1971.

Landstingsförbundet avstyrker motionerna.

Svenska kommunförbundet anför att kommunernas insatser på åldringsvårdens område i allt högre grad inriktats på en utbyggnad av den öppna vården. Viss del av serviceverksamheten samordnas nu i en del kommuner i friliggande eller till ålderdomshemmen knutna s. k. dagcentraler. Här liksom på ålderdomshemmen finns i allt större utsträckning möjlighet till rörelseträning med resurser och personal avsedda också för kontinuerliga hembesök. Tillgång finnes till såväl pensionsnärsgymnastik som enklare funktionsträning och fotvård — allt i syfte att genom träning försöka bibehålla och förbättra äldre personers möjlighet till egen aktivitet.

Vidare framhålles i Kommunförbundets yttrande.

Soklöverstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp med representanter från kommunförbundet, landstingsförbundet och socialstyrelsen, som fått i uppgift att utreda vissa vårdyrkesutbildningsfrågor. Hög aktualitet har bl. a. sjukgymnastutbildningen. Såväl kapacitetsproblemet som utbildningens innehåll är föremål för utredning. Kommunförbundet har i arbetsgruppen framhållit att man för enklare rörelseträning behöver personal med mindre omfattande utbildning än sjukgymnastikutbildning.

Med hänvisning till pågående utredningar och försöksverksamhet finner Kommunförbundet särskild utredning ej erforderlig.

Utskottet

I motionerna understryks den stora betydelsen av rörelseträning för äldre och rörelsehindrade och påtalas de bristande resurserna för sådan vård. Det framhålls särskilt att mycket skulle vara att vinna om bättre tillgång fanns inte endast till sjukgymnaster utan även till personal utbildad för enklare former av rörelseträning.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet av rörelseträning och om vikten av goda resurser för ändamålet. Såvitt utskottet kunnat finna ägnas emellertid hithörande frågor avsevärd uppmärksamhet såväl inom ramen för den ökade satsningen på öppen vård och långtidsvård som i andra sammanhang. Utskottet vill således erinra om den utredning som pågår inom sjukvårdens och socialvårdens

planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI) beträffande sjukgymnasternas verksamhetsområde. Landstingsförbundet bedriver utredningsarbete i syfte att erhålla underlag för en bedömning av utbildningsbehovet i fråga om sjukgymnaster. Vidare har skolöverstyrelsen tillsatt en arbetsgrupp, vari ingår representanter för Kommunförbundet, Landstingsförbundet och socialstyrelsen, med uppgift att utreda vissa frågor rörande utbildningen för vårdyrken, bl. a. sjukgymnastutbildningen. I samtliga nu nämnda utredningssammanhang tas frågan om utbildning av hjälppersonal till sjukgymnasterna upp till behandling. Bland praktiska åtgärder av betydelse kan nämnas att på vissa håll försök påbörjats med utbildning av s. k. rörelsesamariter. Utbildningen avses vara en påbyggnadskurs för hemsamariter. Ävenså torde tillkomsten av s. k. dagcentra — friliggande eller knutna till ålderdomshem — kunna öppna vissa ökade möjligheter att ge rörelseträning.

Det synes utskottet som om genom den pågående verksamheten goda förutsättningar bör skapas för ett tillgodoseende av motionärernas önskemål. Utskottet finner inte skäl förorda den föreslagna, särskilda utredningen utan hemställer

att de likalydande motionerna I: 126 och II: 138 inte må för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 oktober 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

EINAR LARSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Eric Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Helge Karlsson (s), Kilsmo* (fp), Karl Gustav Pettersson (s), fröken Stenberg (m), herrar Ernst Olsson* (cp), Hansson (s), fru Landberg* (s) och fru Florén-Winther (m);

från andra kammaren: herrar Larsson i Borrby (cp), Nilsson i Bästekille (m), fru Ekroth (s), herrar Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Wiklund i Härnösand (s), Andersson i Örebro (fp), fru Fränkel (fp), fru Asbrink* (s), herrar Häll (s) och Gadd (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.